

УДК 327.5

DOI: 10.33663/1563-3349-2019-85-289

О. М. СТОЙКО

ОСОБЛИВОСТІ ВСТУПУ ДО НАТО ПОСТКОНФЛІКТНИХ ДЕРЖАВ*

Розглянуто особливості набуття членства в НАТО державами, що мають територіальні суперечки і проаналізовано зміст ст. 10 Північно-атлантичного договору. На прикладі Північної Македонії визначено особливості вступу постконфліктних держав до Альянсу.

***Ключові слова:** євроатлантична інтеграція, територіальна суперечка, євроінтеграція, постконфліктна держава.*

Stoyko Olena. Features of post-conflict accession to NATO

The peculiarities of the acquisition of NATO membership by countries with territorial disputes are considered and the content of Art. 10 of the North Atlantic Treaty is analyzed. Peculiarities of the accession of post-conflict states to the Alliance considered on the example of North Macedonia.

***Key words:** Euro-Atlantic integration, territorial dispute, European integration, post-conflict state.*

Після п'ятого розширення НАТО у 2004 році на Європейському континенті майже не залишилося держав, які б не вели протягом останніх двох десятиліть на своїй чи сусідній території збройного конфлікту щодо своїх кордонів і прагнули набути членства в цій організації. Першою з таких держав у 2009 році стала Хорватія, яка з 1991 по 1995 рік вела війну за незалежність з керівництвом Югославії та країнськими сербами. Успішно завершити переговорний процес з НАТО сподіваються такі постконфліктні держави або держави з невирішеними територіальними суперечками, як Македонія (яка після перейменування на вимогу Греції стане членом до кінця 2019 року), Боснія і Герцеговина, Грузія та Україна.

© *СТОЙКО Олена Михайлівна* – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID 0000-0002-1021-5270; e-mail starkol@gmail.com

* Стаття виконана в рамках виконання програми з підготовки Національної доповіді «Євроатлантичний вектор України»

Розширення Альянсу є постійним і динамічним процесом: з моменту створення в 1949 році відбулося 7 хвиль розширення, в результаті чого до 12 країн-засновниць приєдналися ще 29 членів. Перші три хвилі проходили в часи «холодної» війни, коли на перший план виходили стратегічні міркування: 1952 – Греція та Туреччина, 1955 – Західна Німеччина, 1982 – Іспанія.

Із розпадом соціалістичного блоку та розпуском Організації Варшавського договору розпочалися дискусії щодо необхідності включення нових демократій до складу Альянсу. Деякі експерти побоювалися, що їх прийняття ослабить солідарність та єдність всередині організації, погіршить відносини з іншими державами, зокрема Росією. Однак на мадридському саміті 1997 року були розпочаті переговори про вступ з Польщею, Чехією та Угорщиною, які у 1999 році стали членами. У 2002 році з Болгарією, Естонією, Латвією, Литвою, Румунією, Словаччиною та Словенією були розпочаті переговори про членство, які успішно завершилися прийняттям їх до Альянсу в 2004 році.

Розширення Альянсу передбачено ст. 10 Північноатлантичного договору: «Сторони можуть за одностайною згодою запросити приєднатися до цього Договору будь-яку іншу європейську державу, здатну втілювати у життя принципи цього Договору і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні»¹.

З огляду на ймовірність прийняття постсоціалістичних держав у 1995 році Альянс опублікував дослідження перспектив подальшого розширення організації², в якому відзначалося, що закінчення «холодної війни» створило унікальну можливість для покращення безпеки у всьому євроатлантичному просторі, що розширення НАТО сприятиме стабільності та безпеці усіх. Досягти цього можна шляхом підтримки і заохочення демократичних реформ, включаючи встановлення цивільного і громадянського контролю над збройними силами; розвиток моделей і навичок співробітництва, консультацій та відносин між членами Альянсу на основі консенсусу; сприяння добросусідським відносинам.

Очікувалося, що це збільшить прозорість у плануванні оборони та військових бюджетів і відповідно зміцнить довіру між державами, посилить загальну тенденцію до глибшої інтеграції та співробітництва в Європі. Автори аналізу доходять висновку,

що розширення посилить здатність Альянсу зміцнювати європейську та міжнародну безпеку, посилить і розширить трансатлантичне партнерство.

Згідно з цим документом країни, що бажають отримати членство в НАТО, повинні демонструвати, що вони повністю виконали певні критерії. Вони включають: функціонуючу демократичну політичну систему, базовану на ринковій економіці; справедливе ставлення до меншин; відданість мирному вирішенню конфліктів; здатність і бажання робити військовий внесок в операції НАТО; відданість демократичним цивільно-військовим відносинам та інституційним структурам.

Після прийняття нові члени отримують усі права та приймають всі зобов'язання членства, насамперед усіх принципів, підходів і процедур, що уже вироблені країнами-членами.

У главі 1 цього дослідження у п. 6 підрозділу Б «Принципи розширення», зазначено, що «держави, які мають етнічні суперечки чи зовнішні територіальні суперечки, включаючи іредентистські претензії, чи міжнародні судові суперечки повинні вирішити ці суперечки мирними засобами відповідно до принципів ОБСЄ. Вирішення таких суперечок буде чинником, що визначатиме чи запрошувати дану державу до Альянсу».

Саме це положення дало привід окремим експертам заявляти про те, що територіальна цілісність, відсутність внутрішніх збройних конфліктів є передумовою вступу до НАТО. Свого часу Україна з вигодою скористалася цим положенням, оскільки в червні 2003 року, напередодні свого вступу до НАТО, Румунія погодилася врегулювати усі територіальні претензії до України (зокрема, щодо приналежності острова Зміїний) та підписати договір про режим україно-румунського кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань³. Однак це не завадило Бухаресту в 2004 році звернутися до Міжнародного суду ООН щодо делімітації морських кордонів виключної економічної зони і розділу континентального шельфу в Чорному морі навколо острова Зміїний, та виграти його в 2009 році.

До того ж ставку на цей чинник зробила Російська Федерація, намагаючись перешкодити вступу до Альянсу: Грузії (створення за російської підтримки самопроголошених республік Абхазія та Південної Осетії) та України (анексія Криму, створення та під-

тримка самопроголошених республік на сході країни). Також Москва намагалася дестабілізувати ситуацію в Боснії та Герцеговині, Македонії шляхом підтримки сепаратистськи налаштованих сил, або ж вдавшись до спроби державного перевороту в Чорногорії у 2015 році після ухвалення парламентом резолюції про вступ до НАТО.

Той факт, що у 2014 році на саміті НАТО Грузії так і не був наданий План дій щодо членства, замість якого був затверджений Істотний пакет співпраці, що сприятиме Тбілісі у його прагненні до набуття членства в організації, до певної міри підтверджує правильність стратегії Кремля. Понад те у грудні 2018 року представник «Опозиційної платформи – За життя» Ю. Бойко заявив, що «в НАТО нас ніхто не візьме – доки є територіальний конфлікт»⁴.

Однак за всю історію НАТО територіальні суперечки не були перешкодою для отримання членства в організації. Більше того, суперечки щодо приналежності окремих територій ведуться не лише між членами НАТО та іншими державами, а й між самими державами-членами. Серед територіальних суперечок між союзниками можна згадати: між Великобританією та Іспанією щодо Гібралтару (на референдумах 1967 та 2002 років 99% проголосували за те, щоб залишитися під керуванням Лондону); між Канадою та Данією щодо незаселеного острова Ганс; між Францією та Італією щодо піка Монблану; між Іспанією та Португалією щодо міста Олівенса; між Грецією та Туреччиною щодо островів у Егейському морі та делімітації прибережних вод та повітряного простору; між Словенією та Хорватією щодо морського кордону в Піранській затоці Адріатичного моря; між Канадою та США щодо проходження морського кордону у низці проток.

Щодо спірних територій з країнами, що не є членами НАТО, варто згадати конфлікт між Великобританією та Аргентиною щодо Фолклендських островів; між Великобританією та Ірландією щодо морського кордону в затоках Лох-Фойл та Карлінгфорд-Лох; між Великобританією та Маврикієм щодо архіпелагу Чагос на півдні Індійського океану; між Францією та Мадагаскаром щодо незаселених атолів, скал, рифів та піщаних мілин в Індійському океані; між Францією та Республікою Вануату щодо Майотти; між Іспанією та Марокко щодо міст Сеута та

Мелілья; між Німеччиною, Австрією та Швейцарією щодо кордонів по Боденському озері; між США, Колумбією, Нікарагуа та Ямайкою щодо рифу Бахо-Нуево; між Хорватією та Сербією щодо кордону по Дунаю тощо.

Навіть більше, на момент вступу до НАТО в 1952 році між Грецією та Туреччиною уже існували розбіжності щодо приналежності деяких островів у Егейському морі, які відійшли до Греції згідно з Лозанським мирним договором 1923 року. Тому ст. 6 Північноатлантичного договору НАТО винесла конфлікти і територіальні суперечки за межі принципу колективної безпеки, зазначивши, що «збройним нападом на одну або більше Сторін слід вважати збройний напад, здійснений: на територію будь-якої зі Сторін у Європі чи у Північній Америці, на алжирські департаменти Франції, на територію Туреччини чи на острови під юрисдикцією будь-якої із Сторін, розташовані в зоні Північної Атлантики на північ від Тропіка Рака». Тобто, «територія Туреччини» дала змогу залишити територіальну суперечку за рамками співробітництва між державами-членами. Крім того, на момент вступу Естонія та Латвія не демаркували кордон з Російською Федерацією.

Отже, наявність територіальних суперечок не є чинником, що закриває двері до НАТО. Ст. 10 Північноатлантичного договору чітко регламентує, що членом може бути будь-яка європейська держава, здатна втілювати у життя принципи Альянсу і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні. Навіть більше, прийняття до складу НАТО країн із неврегульованими територіальними суперечками продемонструє Росії марність застосування силових інструментів (анексії, окупації територій та створення самопроголошених утворень, підтримка сепаратистських та іредентистських рухів) для боротьби за ідеологічні конструкції часів «холодної» війни: збереження своєї сфери впливу над колишніми соціалістичними країнами.

Показовим є також досвід Македонії, яка змогла запобігти розколу країни та впритул наблизитися до членства в НАТО. Ця республіка Югославії однією з перших у 1991 році прийняла декларацію про незалежність і провела референдум з цього питання, у результаті чого вийшла із складу федерації. Однак Греція одразу ж виступила проти назви новоствореної країни,

оскільки вбачала у ній територіальні претензії на свій однойменний регіон. Перші поступки, які Македонія зробила Греції та Євросоюзу, були сформульовані у вигляді поправок до конституції, які й були внесені до Основного Закону в січні 1992 року⁵. Перша поправка декларувала, що Республіка Македонія немає територіальних претензій до сусідніх держав, а друга поправка стверджувала, що республіка не буде втручатися у суверенні права інших держав чи у їх внутрішні справи. Остання є доповненням до ст. 49, яка декларує, що республіка турбується про статус і права тих осіб, що належать до македонської нації у сусідніх країнах, допомагаючи їх культурному розвитку та підтримуючи зв'язки з ними⁶.

Греки заявили, що вони не задоволені внесеними змінами і мають намір блокувати вступ країни до НАТО та Євросоюзу. Афіни також наклали економічне ембарго на Македонію, що мало негативні наслідки для становлення молодої демократії. Понад те, деякі ЗМІ у червні 1993 року інформували, що тодішній президент Сербії С. Мілошевич вів переговори із Афінами про створення Сербсько-грецької конфедерації⁷. Хоча вони закінчилися безрезультатно, але посилили страхи македонців щодо можливого розчленування їх батьківщини між Сербією та Грецією, чому сприяло і постійне порушення Грецією повітряного простору Македонії протягом 1992 – першій половині 1993 року⁸.

Македонія була визнана ООН 8 квітня 1993 року під тимчасовою назвою «Колишня югославська республіка Македонія»⁹ як результат тимчасової угоди за посередництва США. Прийнявши у 1993 році резолюцію про прийняття до складу ООН, Рада Безпеки ООН рекомендувала обом сторонам продовжувати співробітництво для пошуку рішення конфлікту, яке б влаштовувало обидві сторони. У результаті Афіни зняли економічну блокаду з Македонії і дві країни погодилися посилити економічні відносини та розвивати наукове та технічне співробітництво.

Однак всупереч букві й духу Перехідної угоди (1995) між двома країнами Греція аж до зміни назви в 2019 році блокувала вступ країни до НАТО та перешкоджала поглибленню зв'язків з Євросоюзом. Таким чином, незважаючи на виконання Македонією усіх формальних критеріїв, що висувалися до кандидатів

на членство у НАТО та Євросоюзу, її вступ до цих організацій відкладався.

Отже, молода держава з перших років стикнулася із серйозними економічними та зовнішньополітичними проблемами, розв'язання яких значно ускладнювалося наявністю внутрішніх міжетнічних суперечностей. Згідно з офіційними даними перепису населення 1994 року македонці становили 66,5% населення, а албанці – 22,5%. Жодна інша група не досягала показника 4%. В свою чергу, албанці оспорювали цей результат, наполягаючи, що вони становлять близько 40% населення країни. Вони також вимагали створення державного університету з викладанням албанською мовою, а також рівного представництва у представницьких органах влади, вищому керівному складі армії та поліції. Це був початок «дилеми етнічної безпеки» між більшістю (65% македонців) та етнічними албанцями (25%)¹⁰.

Ситуація значно ускладнилася після того, як у січні 2001 року почалися збройні сутички між силами правопорядку Македонії та Албанською національною визвольною армією, що вимагала розширення прав албанців. Завершення конфлікту стало можливим завдяки Охридській угоді (або Рамковій угоді), яка була підписана 13 серпня 2001 року для завершення конфлікту між армією Македонії та поліцією та воєнізованими формуваннями Албанської національної визвольної армії. З Охридської угоди деякі з вимог етнічних албанців в Македонії були задоволені. Хоча угода була офіційно підписана у Скоп'є, однак більшість переговорів велися в Охриді. Угоду підписали представники чотирьох найбільших партій Македонії (дві македонські й дві албанські), президент і один спеціальний представник від США та Євросоюзу відповідно. Відповідно угода гарантувалася міжнародною спільнотою. Тим не менше, не було офіційної резолюції ООН, аналогічній з конфлікту в Косово¹¹. Всупереч тому, що багато вважають Охридську угоду неоднозначною, це була відповідь на обставини, в яких вона підписувалася – збройний конфлікт та жорсткий тиск з боку міжнародної спільноти. У літературі зустрічається думка, що хоча Охридська угода справді задовольняла справедливі вимоги албанців, але вона також засвідчила, що насильницькі методи можуть бути ефективним інструментом політичних змін.

Її текст відкривається преамбулою: «наступні пункти є узгодженою основою для забезпечення майбутнього демократії Македонії та дозволяють розвивати ближчі та більш інтегровані стосунки між Македонією та євроатлантичною спільнотою. Ця рамкова угода сприятиме мирному та гармонійному розвитку громадянського суспільства з повагою етнічної ідентичності та інтересів усіх громадян Македонії». Тобто можна виділити три ключових завдання угоди: 1) гарантувати майбутнє македонської демократії, без уточнення, якої саме; 2) відкрити можливість для розвитку ближчих і тісніших відносин між Македонією, ЄС, НАТО та США; 3) сприяти мирному і гармонійному розвитку громадянського суспільства.

Охридська угода була підписана під тиском США, ЄС і НАТО. Усі троє були зацікавлені в успішній реалізації угоди, та виконання зобов'язань Охридської угоди стало умовою для розвитку ближчих відносин з євроатлантичною спільнотою.

Загалом інституційні зміни більш-менш відповідали моделі консоціативної демократії А. Лейпхарта, за винятком однієї риси. Велика коаліція – союз македонських і албанських політичних партій – уже була частиною політичної традиції незалежної Македонії без жодних правових зобов'язань. З такої точки зору, конституційні поправки 2001 року не впроваджували жодних змін, оскільки йшлося про адекватне представництво соціальних сегментів, а список фундаментальних цінностей конституційного порядку (ст. 8) впроваджував «справедливе представництво осіб, які належить до всіх громад в органах державної влади на всіх рівнях і у всіх сферах державного життя».

Очевидно, що всупереч риторичі про права людини і свободи, Конституція інституціоналізувала та закріпила етнічні відмінності, у результаті чого Македонія є радше бінаціональною, де-факто федеративною державою, без третього сегменту, який би збалансував ситуацію в розділеному суспільстві. Новостворена система також має серйозні недоліки, зокрема щодо порушення двох критично важливих демократичних принципів: верховенства права та поділу влади. Так, Охридська угода набула статусу недоторканного документа і стоїть вище конституційних та правових норм, оскільки не лише внутрішні актори, а й

міжнародна спільнота все ще наголошують на необхідності її реалізації, а не дотримання конституції. Понад те, безперервне тлумачення «букви і духу» Рамкової угоди веде до руйнування правової системи. У багатьох випадках принцип верховенства права є «заручником» миру і стабільності, включаючи питання амністії, яка б включала воєнні злочини, які були умовою при формуванні урядової коаліції в 2011 році. Система перебуває під постійною загрозою інституційного та управлінського паралічу. Щоразу, коли немає можливості прийняти важливе рішення парламентом чи урядом, міжнародна спільнота закликає до політичного діалогу, який за замовчуванням ведеться на неформальних зустрічах партійних/етнічних представників. Роль законодавчого процесу значно зменшилася: навіть депутати не приділяють багато уваги так званім «Охридським законам», які, на їх думку, були прийняті настільки швидко, наскільки можливо, оскільки це була вимога, що випливала з Рамкової угоди, та з боку міжнародної спільноти.

Що стосується безпосередньо співробітництва з НАТО, то воно почалося ще до конфлікту 2001 року. Так програма Партнерство заради миру була започаткована в 1995 році, а виконання плану дій для членства почалося в 1999 році одночасно з низкою країн (Албанією, Болгарією, Естонією, Латвією, Литвою, Румунією, Словенією і Словаччиною), які отримали членство в НАТО в 2004 та 2009 роках.

Македонія має тривалий досвід військової співпраці з НАТО. В 1999 році вона брала участь у вторгненні НАТО в Югославію, отримувала допомогу з розміщенням біженців з Косово. У ході війни в Косово 1999 року уряд Македонії підтримав позицію НАТО, хоча більшість громадян критикувало це рішення влади і виступало проти вторгнення сил Альянсу в Косово, побоюючись посилення сепаратистських та іредентистських настроїв серед етнічних албанців, які проживали в країні. Очевидними негативними наслідками такої підтримки були і сповільнення темпів економічного зростання, падіння торгового обороту, наплив біженців, ослаблення слов'янської солідарності з сербами. Тодішній прем'єр-міністр Л. Георгієвський навіть заявляв, що антинатовська риторика є другою найбільшою загрозою країні після прибуття албанських біженців з Косово. В свою чергу,

албанська меншина підтримувала вторгнення НАТО, що дало змогу албанцям у Косово створити власну державу.

Загалом країна взяла участь у низці місій НАТО: «ISAF» в Афганістані, «Iraqi Freedom» в Іраку, ALTEA у Боснії, «Resolute Support» в Афганістані тощо.

Однак вступ країни до НАТО був заблокований Грецією на Бухарестському саміті 2008 році, оскільки усі країни погодились на її прийняття лише після вирішення суперечки щодо назви. Опитування, проведене після завершення саміту засвідчило, що 82,5% виступили проти зміни назви заради приєднання до НАТО¹², а членство у цій організації підтримувала дещо більша кількість опитаних – 85,2%¹³. В 2010 році опитування засвідчило, що 80% опитаних у випадку проведення референдуму проголосували б за членство країни в НАТО. А інше дослідження з'ясувало, що 65% етнічних македонців виступили б проти зміни назви країни, якщо такою була б ціна вступу до Альянсу¹⁴.

Уже через п'ять років, у 2015, соціологи виявили, що 68% етнічних македонців підтримували вступ до НАТО під назвою «Колишня югославська республіка Македонія». Більше того, у зв'язку з економічною кризою в Греції у македонців з'явилася надія на ослаблення її міжнародних позицій та пришвидшення вступу країни до регіональних організацій – ЄС та НАТО¹⁵.

Підтримка вступу НАТО у країні має яскраво виражену залежність від етнічної приналежності. Так, тривале очікування позитивних сигналів щодо вступу до ЄС і НАТО дещо зменшили проатлантичний ентузіазм македонців, однак албанці переважно підтримують членство в організації.

Рух у напрямі до НАТО значно прискорився після вирішення суперечки щодо назви країни. 17 червня 2018 року на озері Преспа на кордоні Греції та Македонії був підписаний договір про врегулювання суперечки щодо назви останньої. Він передбачав, що Македонія буде перейменована у Республіку Північна Македонія. Офіційною мовою визнавалася македонська, оскільки належить до слов'янської групи, а не є близькою до грецької мови і відповідно до мови стародавніх македонців. Також Македонія зобов'язувалася не використовувати символ Вергінської зірки з 16 променями, який був на першому прапорі

країни, і забрати усі відповідні зображення з державних та громадських установ.

30 вересня 2018 був проведений референдум щодо зміни назви країни та вступу до НАТО та Євросоюзу. «Чи підтримуєте ви членство в ЄС і НАТО, приймаючи згоду між Республікою Македонією та Грецькою Республікою?». Позитивну відповідь дали 91,46%, а негативну – 5,65%. Однак явка становила лише 36,91% за необхідного мінімуму 50%. При цьому майже 40% тих, хто взяв участь у голосуванні, були албанцями, хоча албанці з Македонії, які проживали у Західній Європі, проігнорували плебісцит.

Низка спостерігачів вказували випадки втручання Росії у намагання заблокувати процес прийняття нових членів НАТО. Так, низка сфальсифікованих облікових записів у Твіттері та Фейсбуці закликали македонців бойкотувати плебісцит. Активно використовувалися етнічна неоднорідність країни шляхом: зміна назви подавалася як те, що вигідно албанцям. Греція навіть вислала двох російських дипломатів, звинувачених у втручанні у відносини з Македонією¹⁶.

При цьому референдум мав консультативний характер, і головна боротьба за ратифікацію угоди розгорнулася у парламенті: необхідно було заручитися підтримкою не менше 2/3 депутатів. Після тривалих дискусій 11 січня 2019 року парламент зрештою проголосував за внесення відповідних змін до конституції, а 25 січня угода була ратифікована Грецією. 6 лютого 2019 року був підписаний протокол про вступ Північної Македонії до НАТО, а до жовтня 2019 року прогнозується ратифікація цього протоколу всіма країнами-членами організації, після чого країна стане повноправним членом Альянсу.

Як свідчить аналіз правових документів НАТО, наявність територіальних суперечок не перешкоджає вступу до організації, оскільки ст. 10 Північноатлантичного договору чітко регламентує, що членом може бути будь-яка європейська держава, здатна втілювати у життя принципи Альянсу і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні. Що стосується постконфліктних країн на Європейському континенті, то більшість із них змогли врегулювати ситуацію не в останню чергу завдяки допомозі з боку НАТО, що дало їм можливість ближче ознайомитися

з особливостями функціонування цієї організації. Однак такий досвід не гарантує вступу до Альянсу навіть за умови виконання усіх формальних вимог, оскільки принцип прийняття рішень консенсусом дає можливість державам-членам відстоювати власні інтереси навіть коштом міркувань колективної безпеки, як це було у випадку Македонії і Греції і може повторитися з Україною з огляду на напружені відносини з Угорщиною.

1. Північноатлантичний договір, Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008. 2. Study on NATO Enlargement URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24733.htm?3. Про ратифікацію Договору між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань: Закон України № 1714-IV від 12.05.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1714-15>. 4. До ЄС і НАТО Україну ніхто не візьме, – Бойко. URL: <https://ua.112.ua/polityka/do-yes-i-nato-ukrainu-nikhto-ne-vizme-boiko-475234.html>. 5. Vankovska B. Constitutional Engineering and Institution-Building in the Republic of Macedonia (1991–2011) / Ramet S. P., Listhaug O., Simkus A. Civic and Uncivic Values in Macedonia: Value Transformation, Education, and Media. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. P. 87-108. P. 93. 6. Vankovska B. David vs. Goliath: Macedonia's Position(s) in the «Name Dispute» with Greece. *Stidosteuroopa*. 2010. Vol. 58. № 3. P. 436–67. 7. Michas T. Unholy Alliance: Greece and Milosevics Serbia. College Station, TX: Texas A&M University Press, 2002. 8. Ramet S. P. Beyond Yugoslavia: Politics, Economics, And Culture In A Shattered Community. New York, Westview Press, 1995. P. 227. 9. Resolution 817 (1993) / adopted by the Security Council at its 3196th meeting, on 7 April 1993. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/164660/>. 10. Vankovska B. Op.labor. P. 92. 11. United Nations Security Council Resolution 1,244, adopted on 10 June 1999 that established the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. URL: <https://www.nato.int/kosovo/docu/u990610a.htm>. 12. Macedonians Won't Give Up Name for NATO. URL: <https://web.archive.org/web/20081205022148/http://www.angus-reid.com:80/polls/view/30120>. 13. Macedonians Hugely Oppose Name Change For NATO Entry – Poll, Dow Jones Newswires. URL: <https://web.archive.org/web/20111005222742/http://english.capital.gr/news.asp?id=578168&catid=&subcat=&spcatid=&djid=90>. 14. Mulchinock N. NATO and the Western Balkans: From Neutral Spectator to Proactive Peacemaker. Palgrave Macmillan, 2017. P. 241. 15. Braw E. Greek troubles prompt Macedonia NATO push. URL: <https://www.politico.eu/article/greece-macedonia-fyrom-nato-crisis-yugoslavia/>. 16. Greece «orders expulsion of two Russian diplomats». URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44792714>.

References

1. Pivnichnoatlantychnyi dohovor, Vashynhton, okruh Kolumbiia, 4 kvitnia 1949 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008.
2. Study on NATO Enlargement URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24733.htm?
3. Pro ratyfikatsiiu Dohovoru mizh Ukrainoiu ta Rumuniieiu pro rezhyu ukrainsko-rumunskoho derzhavnoho kordonu, spivrobitnytstvo ta vzaïemnu dopomohu z prykordonnykh pytan: Zakon Ukrainy № 1714-IV vid 12.05.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1714-15>.
4. Do EU i NATO Ukrainu nikhto ne vizme, — Boiko. URL: <https://ua.112.ua/polityka/do-yes-i-nato-ukrainu-nikhto-ne-vizme-boiko-475234.html>.
5. Vankovska B. Constitutional Engineering and Institution-Building in the Republic of Macedonia (1991–2011) / Ramet S. P., Listhaug O., Simkus A. Civic and Uncivic Values in Macedonia: Value Transformation, Education, and Media. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. P. 87–108. P. 93.
6. Vankovska B. David vs. Goliath: Macedonia's Position(s) in the «Name Dispute» with Greece. *Südosteuropa*. 2010. Vol. 58. № 3. P. 436–67.
7. Michas T. Unholy Alliance: Greece and Milosevics Serbia. College Station, TX: Texas A&M University Press, 2002.
8. Ramet S. P. Beyond Yugoslavia: Politics, Economics, And Culture In A Shattered Community. New York, Westview Press, 1995. P. 227.
9. Resolution 817 (1993) / adopted by the Security Council at its 3196th meeting, on 7 April 1993. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/164660/>.
10. Vankovska B. Op.labor. P. 92.
11. United Nations Security Council Resolution 1,244, adopted on 10 June 1999 that established the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. URL: <https://www.nato.int/kosovo/docu/u990610a.htm>.
12. Macedonians Won't Give Up Name for NATO. URL: <https://web.archive.org/web/20081205022148/http://www.angus-reid.com:80/polls/view/30120>.
13. Macedonians Hugely Oppose Name Change For NATO Entry — Poll, Dow Jones Newswires. URL: <https://web.archive.org/web/20111005222742/http://english.capital.gr/news.asp?id=578168&catid=&subcat=&spcatid=&djcatid=90>.
14. Mulchinock N. NATO and the Western Balkans: From Neutral Spectator to Proactive Peacemaker. Palgrave Macmillan, 2017. P. 241.
15. Braw E. Greek troubles prompt Macedonia NATO push. URL: <https://www.politico.eu/article/greece-macedonia-fyrom-nato-crisis-yugoslavia/>.
16. Greece «orders expulsion of two Russian diplomats». URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44792714>.

Stoyko Olena. Features of post-conflict accession to NATO

The expansion of the Alliance is foreseen under Art. 10 of the North Atlantic Treaty: « The Parties may, by unanimous agreement, invite any other European State in a position to further the principles of this Treaty and to contribute to the security of the North Atlantic area to accede to this Treaty.»

Given the likelihood of the former Socialist states adopting in 1995, the Alliance published a study of prospects for further expansion of the organization, which noted that the end of the Cold War had created a unique opportunity to improve security throughout the Euro-Atlantic area, and that NATO

enlargement would promote stability for all. According to this document, countries wishing to become a NATO member must demonstrate that they have fully met certain criteria. These include: a functioning democratic political system based on a market economy; fair treatment of minorities; loyalty to the peaceful resolution of conflicts; the ability and willingness to make a military contribution to NATO operations; loyalty to democratic civilian-military relations and institutional structures.

Chapter 1 of this study, Section 6, Section B, «Enlargement Principles,» states that «States which have ethnic or external territorial disputes, including irregular claims, or international litigation, must resolve these disputes by peaceful means in accordance with OSCE principles. The resolution of such disputes will be a factor in determining or inviting a State to the Alliance». It is this provision that has led some experts to state that territorial integrity, the absence of internal armed conflicts are a prerequisite for joining NATO.

However, throughout NATO's history, territorial disputes have not been a barrier to membership. Moreover, disputes over the ownership of individual territories are being fought not only between NATO members and other states, but also between the member states themselves.

Moreover, the admission of NATO countries with unsettled territorial disputes will show Russia the futility of using power tools (annexation, occupation of territories and the creation of self-proclaimed entities, support of separatist and irredentist movements) to keep the former socialist countries in the sphere of its influence.

Key words: Euro-Atlantic integration, territorial dispute, European integration, post-conflict state.

УДК 321. 1

DOI: 10.33663/1563-3349-2019-85-302

I. Б. КІЯНКА

ПОПУЛІЗМ ЯК ЗНАРЯДДЯ ХАРИЗМАТИЧНИХ ЛІДЕРІВ: ВІД АНТИЧНИХ ДЕМАГОГІВ ДО СУЧАСНИХ ЛІДЕРІВ

Досліджується феномен політичного лідерства крізь призму ідей популізму. Показано, що провідну роль у політичному житті відіграє харизматичний лідер, який виступає своєрідним атрибутом та маркером демократизації. Автор робить висновок, що харизматичний тип політичного лідер-

© КІЯНКА Ірина Богданівна — доктор політичних наук, доцент кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; ORCID 0000-0002-3100-7796; e-mail kiyanka@i.ua